

rodičov po narodení dieťaťa so zrakovou vadou (najmä, ak doposiaľ nemali skúsenosť z kontaktu so zrakovo postihnutým človekom), pomáha preklenúť včasná pomoc tyflopéda priamo v rodine.

Najmä školy, ktoré sa pripravujú na integráciu zrakovo postihnutého žiaka, nájdú v tejto kapitole aj súhrn informácií o organizačných, legislatívnych a materiálnych predpokladoch integrácie. Čitateľ tu získa aj potrebné informácie o základných pomôckach pre nevidiacich a slabozrakých a o možnostiach ich využitia, spôsoboch zakúpenia či zapožičania, resp. o možnostiach získania finančných prostriedkov na ich zakúpenie. Mimoriadna finančná náročnosť elektronických pomôcok vyžaduje individuálne zváženie efektívnosti využitia konkrétnej pomôcky vzhľadom k potrebám a schopnostiam dieťaťa. V opodstatnených prípadoch, apeluje V. Kováčová, je potrebné hoci aj drahú pomôcku odporučiť, „poskytnúť pomoc a využiť všetky možnosti na jej získanie“ (s. 137).

Metodické osobitosti vyučovania čítania a písania, ktoré autori opisujú, sú primárnym východiskom didaktiky zrakovo postihnutých. Ukazuje sa, že práve v tejto špecifickej metodickej pomoci učiteľa nevidiacemu žiakovi je potrebné zvážiť pri integrácii účasť učiteľa – tyflopéda na vyučovaní.

Posledná, siedma kapitola je orientovaná na reálnu pomoc žiakovi s poruchou zraku v rodine, v škole, ale aj celkom praktickú pomoc nevidiacemu v každodennom živote a v širšom sociálnom prostredí.

V súvislosti s pedagogickou pomocou pri školskej integrácii poukazuje P. Seidler na potrebu dôslednejšej prípravy študentov učiteľstva na vysokých školách. Uvádza základné problémy a úlohy, ktoré má učiteľ bežnej školy riešiť a rešpektovať v práci so zrakovo postihnutými žiakmi. Stručne opisuje individuálny vzdelávací program.

Informácie o žiakovi so zrakovým deficitom je potrebné získať ešte pred jeho prijatím do školy. Sú nevyhnutnou metodickou pomôckou poskytujúcou dôležité podklady pre zabezpečenie primeraných podmienok pre integrované vzdelávanie. V prílohe publikácie sa nachádza podrobne spracovaný návrh protokolu, zachytávajúci potrebné vstupné informácie o žiakovi.

Kapitolu uzatvára problematika integrácie študentov s poruchami zraku do vysokoškolského štúdia a do života. E. Mendelová približuje činnosť podporného centra pre zrakovo postihnutých na UK v Bratislave, ktoré je na Slovensku jediným špecializovaným pracoviskom programovo zameraným na podporu integrovaného vzdelávania.

Žiada sa vyzdvihnúť skutočnosť, že recenzovaná publikácia je prvou knižne spracovanou publikáciou u nás, poskytujúcou komplexný pohľad na problematiku integrácie zrakovo postihnutých. Vychádza tak v ústrety predovšetkým potrebám praxe v bežných školách, kde sa myšlienky integrácie pozvoľna dotýkajú reality. Rovnako ju ocenia aj rodičia, najmä postihnutých detí, ale aj širšia odborná verejnosť, učiteľské prípravky nevynímajúc.

Publikácia jasne prezentuje, že väčším problémom, ako samotné zrakové postihnutie, sú jeho sociálne dôsledky. Ich odstránenie je možné predovšetkým zmenou postoja spoločnosti k ľuďom so špecifickými potrebami a poskytnutím rovnakých príležitostí získať vzdelanie zodpovedajúce ich individuálnym možnostiam a schopnostiam. Spolu s ďalšími podmienkami sa tak vytvorí reálna možnosť orientovať výchovu na rozvoj plnohodnotnej, slobodnej osobnosti bez pocitu závislosti a odsúdenia k menejcennosti.

Olga Wágnerová

A. S t a n ě á k: Klinická psychodiagnostika dospelých. Nové Zámky, Psychoprof 1996. 352 strán.

Autor si kladie za cieľ zhodnotiť a aktualizovať doterajšie poznatky z okruhu študovaných oblastí klinickej psychodiagnostiky v priereze ich historického vývinu. História, súčasnosť a trendy perspektívneho vývinu tvoria základnú formu prístupu k štúdiu klinickej psychodiagnostiky, preto dielo rozvrhnuté v jedenástich kapitolách tvorí syntetický celok.

V prvej kapitole autor uvádza čitateľa do teórie psychodiagnostiky s vyústením do diagnózy, modelovej psychologickéj versus psychiatrickej a všeobecnej medicínskej diagnózy.

Druhá kapitola s historickou presnosťou ozrejmuje všeobecné dejiny testových metód s vyzdvihnutím psychometrických aspektov a kritérií analyzovaných metód.

Problematiku teórie inteligencie a jej miera zhrnuje autor v tretej kapitole. V úvode kapitoly objasňuje všeobecné teórie inteligencie, faktorové i multifaktorové teórie. Na príklade Guilfordovej teórie inteligencie ozrejmuje multifaktorové chápanie inteligencie.

Inteligénčné testy zatrieďuje podľa zameranosti na parciálne a komplexné, pričom zhodnocuje ich význam v praktickej diagnostike i empirickom výskume. Pri interpretácii jednotlivých subtestov, scattrových profilov sa sústreďuje na odchýlky v závislosti od fyzických rozdielov, ako je proces starnutia i fyziologických odlišností v závislosti od stupňa, rozsahu a difúzneho alebo lokalizovaného poškodenia mozgového tkaniva.

V štvrtej kapitole sa autor sústredil na psychodiagnostické metódy usporiadané na meranie jednotlivých funkcií – pozornosti, pamäti, predstavivosti, ale aj myšlienkových operácií, napr. divergentného a konvergentného myslenia, na príklade aplikovaných testov a subtestov.

Autor v piatej kapitole v celej šírke spracoval psychodiagnostiku v neuropsychológii. Analyzuje izolované metódy s ich presným indikačným určením a porovnáva ich s testovými súbormi, ako sú Halstead-Reitanov súbor, jeho rozličné modifikácie, ako aj alternatívna Lurijova forma vyšetrovacieho systému.

Diagnostické metódy založené na meraní výkonu duševnej činnosti dopĺňa pozorovacími schémami, ratingovými škálami, škálou mentálneho stavu, ktorých aplikácia umožňuje diagnostiku organického poškodenia v podobe modelov príslušného klinického psycho-organického syndrómu.

V druhej časti knihy sa autor sústredil na diagnostiku osobnosti.

Šiesta kapitola analyzuje niektoré teórie osobnosti s dôrazom na faktorové teórie osobnosti a diagnostiku osobnosti vo svetle projektívnych metód.

V siedmej kapitole v rozsahu 50 strán autor zhrnul verbálne projektívne techniky, ROR, TAT, Rosenzweigov test, Szondiho test a iné metódy. Prínos ROR techniky demonštruje prostredníctvom diagnostických modelov, ako sú modely neurózy, suicídia, schizofrénie, depresie, organického psychosyndrómu a alkoholovej závislosti.

V ôsmej kapitole interpretuje význam a zástoj manipulačných projektívnych techník v klinickej psychodiagnostike. Pri aplikácii týchto techník poukazuje na výhody experimentálnych podmienok pri sledovaní klienta v činnosti podľa kritérií

príslušných techník, aké umožňuje Test sveta, Test dediny, Farebný pyramídový test a iné.

V deviatej kapitole zhodnotil autor grafické projektívne techniky, zvlášť techniky kresby a viacdimeziové kresbové techniky a ich klinické využitie pri neurózach a psychózach.

V desiatej kapitole v rozsahu 100 strán vyčerpávajúcim spôsobom uvádza autor čitateľa do okruhu dotazníkových metód. Delí ich s vedeckou presnosťou podľa stanovených kritérií. Osobitnú skupinu vytvárajú dotazníky konštruované na báze teórie osobnosti, dotazníky konštruované na princípe faktorovej analýzy, dotazníky empirické, typu MMPI, a rozličné odvodené dotazníky. Čitateľ získa presné predstavy o vedeckej i praktickej hodnote jednotlivých dotazníkov a o ich praktickom diagnostickom efekte.

V záverečnej jedenástej kapitole sa autor zaoberá etickými aspektami pri aplikácii psychodiagnostických metód, nakoľko ich nedodržiavanie hlboko poškodzuje práva a slobodu jednotlivca. Aplikáciou psychodiagnostických metód odhaľujeme subjektívnu stránku osobnosti klienta, a to zaväzuje k dodržiavaniu etického kódexu.

Knižná publikácia obsahuje súhrn a záver v anglickej mutácii. Menný a vecný register, zoznam skratiek spolu so zoznamom použitej literatúry vytvára celok hodnotného vedeckého diela, porovnateľného so svetovou literatúrou tohto odboru.

Nazdávame sa, že autor v primeranom rozsahu s vedeckou presnosťou zaplnil medzeru v odbore psychodiagnostiky. Predložené dielo obsahuje rozsah poznatkov nutných pri získavaní špecializácie z klinickej psychológie, preto sa k nemu budú neustále vracat študenti psychológie, ako aj špecialisti v odbore klinickej psychodiagnostiky vo všetkých oblastiach klinickej psychológie.

Prednosťou predloženého diela je rovnomerné spracovanie celkov i jednotlivých častí v svetle jednotného štandardného postoja a hodnotenia. Osobitný význam spočíva aj v tom, že dielo je spracované štýlom monografie, keď sú literárne poznatky doplnené vlastnými empirickými poznatkami získanými v priebehu viac ako 45-ročného pôsobenia v odbore.

Uvedené dielo patrí do knižnice každého psychológa, pretože primárne je určené jemu, ale aj všetkým odborníkom, ktorí sa priamo alebo nepriamo zaoberajú meraním ľudskej činnosti a správania.